

Sygn. akt II CSK 150/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł.
przeciwko Szpitalowi Powiatowemu w W. - Samodzielnemu
Zespołowi Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 13 stycznia 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 10 września 2014 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I w części, w jakiej zmienia punkt 2 a-g wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 20 grudnia 2013 r., sygn. akt [...] oraz w punkcie II i III i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania;**
- 2. oddala skargę kasacyjną w pozostałej części;**
- 3. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego pozostawia Sądowi Apelacyjnemu.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem w punkcie pierwszym Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. w punkcie drugim w ten sposób, że zasądził od Szpitala Powiatowego w W. - Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej na rzecz M. S.A. z siedzibą w Ł. kwotę 84.289,55 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 2 października 2013 r. i odsetki ustawowe od szczegółowo wymienionych kwot oraz umorzył postępowanie w pozostałym zakresie, a w punkcie drugim oddalił apelację pozwanego Szpitala w pozostałej części.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne i stanowisko prawne Sądu pierwszej instancji, zaś przyczynę zmiany wyroku stanowiło skuteczne częściowe cofnięcie powództwa przez powódkę na podstawie art. 203 § 1 i 355 § 1 w zw. z 391 k.p.c. wobec zapłaty przez pozwanego należności głównej na rzecz dostawców i przekazania przez nich tych kwot na rzecz powódki.

Sąd drugiej instancji ustalił, że pozwany Szpital na podstawie umów zawartych z L. S.A. w S., E. S.A. w Ż., L. L. spółką z o.o. w S. i Centrum Medycznym E. M. S.A. w W. zawartych w dniach 25 marca i 6 czerwca 2011 r., 14 grudnia 2010 r., 10 listopada 2008 r. nabywał produkty i usługi, za które wystawiły one faktury na łączną kwotę 356.944,47 zł.

Powodowa spółka M. zawarła w dniach 28 kwietnia 2011 r. i 29 czerwca 2012 r. z L. S.A., w dniu 10 września 2012 r. z E. S.A. w Ż., w dniu 31 lipca 2012 r. z L. L. spółką z o.o. w S. i w dniu 1 października 2011 r. z Centrum Medycznym E. - M. S.A. w W. umowy o współpracy w zakresie zarządzania płynnością, na mocy których poręczyła istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania szpitali wymienionych w załączniku nr 1, w tym pozwanego, z tytułu należności głównej z odsetkami ustawowymi do górnej granicy określonej kwotowo w umowach. Pozwany Szpital został poinformowany o zawarciu tych umów oraz poręczeniu i fakturach nim objętych. Ponieważ pozwany nie uregulował należności wynikających z tych faktur na rzecz dostawców, powódka zapłaciła, w wykonaniu umowy poręczenia, kwoty należności głównych z odsetkami ustawowymi, pomniejszone o należną jej prowizję operacyjną. Szpital został wezwany

przez powódkę do zapłaty pismami z dnia 3 stycznia i 6 marca 2013 r. Należne jej odsetki ustawowe do dnia 4 lipca 2013 r. wynoszą 86.769,65 zł. W okresie marzec - wrzesień 2013 r. pozwany spełnił w całości roszczenie główne w kwocie 356.944,47 zł dokonując zapłaty na rzecz swoich kontrahentów, natomiast nie zapłacił odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie.

Sąd Apelacyjny uznał, że umów o współpracy w zakresie obsługi i monitoringu wierzytelności i udzielania poręczeń nie można zaliczyć do czynności prawnych objętych ustawowym zakazem zawartym w art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007 r., nr 14, poz. 89 ze zm.; dalej u.z.o.z.) w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2010 r., Nr 230, poz. 1507; dalej ustawa nowelizująca) czy też art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. Nr 112, poz. 654 ze zm.; dalej u.d.l.). W dacie zawarcia umowy poręczenia subrogacja nie jest pewna i nie zależy od woli stron umowy, a dopiero niewywiązanie się dłużnika ze zobowiązania aktualizuje po stronie poręczyciela obowiązek zapłaty poręczonego zobowiązania. Zawarte umowy nie są umowami przelewu wierzytelności, o których stanowi art. 509 i n. k.c., nie dochodzi bowiem do przeniesienia wierzytelności na skutek czynności prawnej wierzyciela a do nabycia wierzytelności przez osobę trzecią z mocy prawa na skutek spłaty własnego a nie cudzego długu (art. 518 § 1 pkt 1 k.c.).

W skardze kasacyjnej pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 20 grudnia 2013 r. i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 53 ust. 6 i 7 u.z.o.z. i art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. u.d.l., a w ramach drugiej podstawy kasacyjnej podniósł zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego zakaz oparcia skargi na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub dowodów, określony

w art. 398³ § 3 k.p.c. oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine*) oznaczają niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów. Argumenty podniesione w uzasadnieniu zarzutu i zmierzające do wykazania, że Sąd drugiej instancji naruszył określone w art. 233 § 1 k.p.c. granice swobodnej oceny dowodów nie mogą być więc skuteczne (wyroki z dnia 5 września 2008 r., I CSK 117/08, II UK 19/09 z dnia 24 września 2009 r., z dnia 25 czerwca 2008 r., II UK 327/07 - nie publ.).

Istotą sporu jest ocena skutków prawnych zawarcia umów poręczenia zabezpieczających wierzytelności do zakładu opieki zdrowotnej w świetle art. 53 ust. 6 i 7 u.z.o.z. w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 r. i art. 54 ust. 5 i 6 u.d.l. Oba te przepisy zawierają zakaz zawierania czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez zgody podmiotu tworzącego ten zakład. W poprzednim stanie prawnym art. 53 u.z.o.z. nie przewidywał takiego zakazu a jego ust. 6 wymieniał konkretne umowy, które w razie ich zawarcia z naruszeniem wymogów wynikających z ust. 2 - 5 były nieważne z mocy prawa.

Od dnia 22 grudnia 2010 r. do art. 53 ust. 7 u.z.o.z., zachowując wyliczenie umów z uchylonego ust. 6 i sankcję nieważności, dodano umowę przelewu, zaś art. 54 ust. 6 u.d.l. stanowi wprost, że czynność prawna dokonana z naruszeniem ust. 5 jest nieważna.

W judykaturze utrwalony jest już pogląd, że mimo takiego brzmienia znowelizowanego przepisu intencją ustawodawcy było objęcie zmienionymi przepisami wszystkich czynności prawnych, których skutkiem była zmiana wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej. Przyjęta została jednolita wykładnia pojęcia „czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela”, zgodnie z którą obejmuje ono nie tylko umowy bezpośrednio dotyczące zmiany wierzyciela, lecz także takie, których jest ona skutkiem, a więc gdy pojawi się nowy wierzyciel dochodzący wierzytelności z pierwotnie zawartej umowy. Za czynności wymagające zgody podmiotu tworzącego, a w jej braku za nieważne, zostały

uznane umowy cesji - także powiernicze, faktoringu, gwarancji, subrogacji umownej i indosu wekslowego.

Zagadnienie oceny skutków prawnych umowy poręczenia wierzytelności do zakładu opieki zdrowotnej zawartej bez zgody podmiotu tworzącego było wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który wyraził jednolity pogląd, że jest ona czynnością prawną takiej zgody wymagającą z uwagi na skutek subrogacji określony w art. 518 § 1 pkt 1 k.c., a w jej braku jest czynnością nieważną. Sąd Najwyższy nadto wyjaśnił, że skutkiem akcesoryjności poręczenia wobec zobowiązania podstawowego i wstąpienia przez poręczyciela w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy ustawy, jest zmiana wierzyciela - *cessio legis*, do której w drodze analogii stosuje się przepisy o przelewie. Stwarza to uzasadnione podstawy do przyjęcia, że zakazy ustawowe przelewu dotyczą także wierzytelności w drodze *cessionis legis* (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., I CSK 428/13, OSNC z 2015 r., nr 4, poz. 53, z dnia 9 stycznia 2015 r., V CSK 111/14, Biul. SN z 2015 r., nr 2, poz. 13, z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 9/14, z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 319/14, z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 238/14, z dnia 18 lutego 2015 r., I CSK 110/1, z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 546/14, z dnia 24 kwietnia 2015 roku, II CSK 830/14, z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 797/14, z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 664/14, z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 788/14, z dnia 15 maja 2015 r., V CSK 400/14, z dnia 7 października 2015 r., I CSK 810/14, z dnia 16 października 2015 r., I CSK 882/14 - nie publ.).

Sąd Najwyższy w tym składzie podziela przedstawioną wykładnię art. 53 ust. 6 i 7 u.z.o.z. oraz art. 54 ust. 5 i 6 u.d.l. uznając, że wyłączają one subrogacyjne nabycie wierzytelności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. bez zgody podmiotu tworzącego.

Zasadność zarzutu prawa materialnego nie może prowadzić jednak do uwzględnienia wniosku pozwanego o wydanie orzeczenia reformatoryjnego, a to z uwagi na konieczność dokonania oceny roszczenia powódki w aspekcie czasowego obowiązywania art. 53 ust. 6 i 7 u.z.o.z. oraz art. 54 ust. 5 i 6 u.d.l. i daty powstania zobowiązań pozwanego. Z przytoczonych i nie zakwestionowanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń Sądu Okręgowego wynika

bowiem, że część umów została zawarta przez pozwany Szpital przed dniem 22 grudnia 2010 r., a część w czasie obowiązywania omawianych przepisów. Artykuł 4 ustawy nowelizującej stanowił, że art. 53 ust. 6 i 7 u.z.o.z. miał zastosowanie do zobowiązań zakładów opieki zdrowotnej powstałych po dniu jej wejścia w życie tj. po dniu 22 grudnia 2010 r. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy, zobowiązanie to powstaje w zasadzie w dniu zawarcia umowy stanowiącej jego źródło, a nie w dniu wystawienia faktury (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2012 r., III CZP 10/12, OSNC z 2012 r., nr 10, poz. 117 oraz powołane wyżej wyroki II CSK 664/14, II CSK 830/14, II CSK 797/14). W sprawie zostało wprawdzie ustalone w jakich datach zostały zawarte umowy przez pozwany Szpital z jego trzema kontrahentami, ale brak jest ustaleń co do daty zawarcia umowy z czwartym kontrahentem oraz w jakiej wysokości i z której z umów mają wynikać jego poszczególne zobowiązania składające się na kwotę dochodzoną pozwem, a nadto jaki był charakter prawny tych umów.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.

eb